

הרות הוקיעו אותו, הסטודנטים הכנינו נגדו

את ביג'י

הותיר בהם כל ספק כי רובם המכריע של אורחי המדינה מתנגד בכל תוקף להמשכת שלטונו של דויד בן-גוריון.

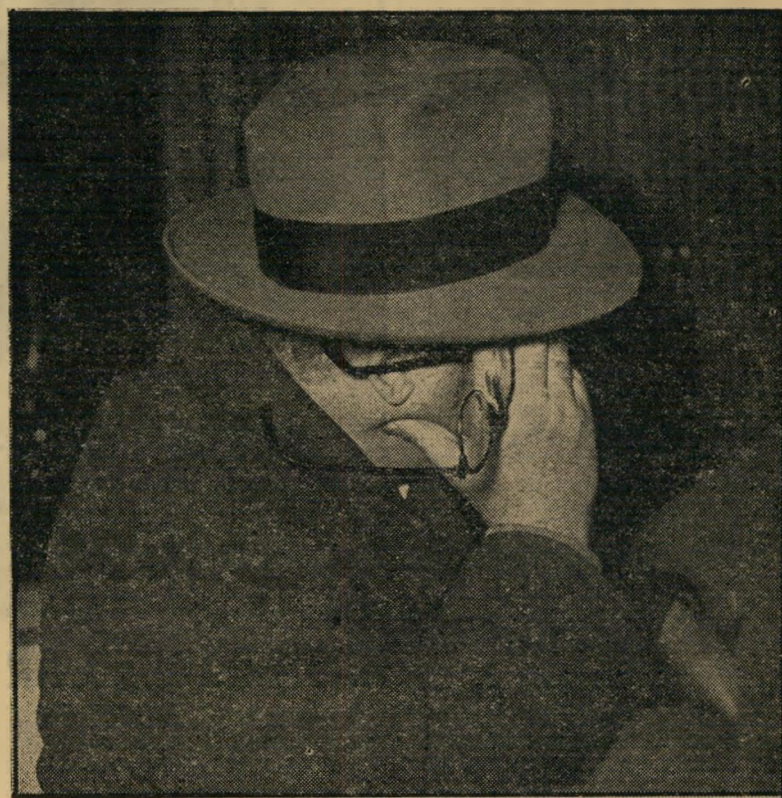
החיכוך שהתנהל לא יכול היה שלא להיות מושפע מן האחריות הכללית. כצפוי, היה רוב הנואמים בעד הצטרפות לקואליציה מצומצמת — אולם רק בתנאי שמפא"י תבטיח שורה ארוכה של טובות-הנאה: תיק כלכלי בממשלה; תיק הדתות; אגף עצמאי במשרד החינוך לחינוך דתי תיכון; ביטול התחבורה בשבת; איסור החזיר; מינוי סגן שר החינוך. בתום הדיון הסתמנו שתי הצעות. האחת — של משה אונא, איש קיבוץ שדה-אליהו, שתבע לדחות לאלתר את הצעת מפא"י להצטרף לקואליציה מצומצמת; השנייה — של ח"כ יצחק רפאל: לבחור ועדה שתברר את פרטי ההצעה של מפא"י, מתוך הנחה יסודית שכל הסכם עם מפא"י חייב להבטיח "תיקון המצב הדתי וענייני המימשל".

ברגע זה ערכו רפאל ופירא מאזן של הכוחות. היה זה מאזן שגסה בביורור לצד ההצטרפות: 12 בעד, 8 נגד. ההפגנות, הכרוזים, המחאות, מיכתבי-האזהרה, החלטת הקיבוץ הדתי נגד הצטרפות לקואליציה — כל אלה לא יכלו לגבור על החישובים המסתריים. כי בחדר הישיבות של בית מאיר לא ישבו שני מנייני מגינים על עקרונות הדת היהודית, אלא עשרים סותרים שגדלו במפלגה המספרת בדת.

הנשיא חיים וייצמן המנוח אמר פעם על משה שפירא: "הוא סוחר מתחום המושב, יש לו חבית של דג מלוח למכירה — והוא ימכור אותה. לא איכפת לו מי הקונה ולשם מה הוא קונה. העיקר, שישלם מחיר טוב".

כך בדיוק הביט שפירא על העיסקה עם בן-גוריון — והוא ידע שמפלגתו הגיעה לעמדת הכוח שלה (12 ח"כים) הודות לגישה מסחרית זו. מן הרגע הראשון כרתה ברית עם מפא"י, לפיה הבטיחה את תמיכתה העיוורת, תמורת תקציבים, דריסת-רגל ביישובי העולים, במנגנון הסוכנות ובממשלה.

גם אגודת ישראל, למשל, פעלה לפי אותו עקרון. אולם אותה קל יותר להבין. אין

שפירא עם מצבונו מקשיב לאחד מחברי המפלגה הנואם. במפ"י, לנה, שלא הצטיינה עד כה בנוהלים דמור קראטיים, היתה להחלטותיו של שפירא חשיבות מכרעת. נאומו האחרון צינן את רצון ההצטרפות.

זו מפלגה ציונית על כן יכלה לנהוג כמינהג היהודי הגלותי בין הגויים: לנצל אותם ככל האפשר ולא להתערב בענייניהם. אך הדילים הם מפלגה ציונית, אשר סיסמותיה קוראות להשתלבות בכל מערך החיים של המדינה. היא פשוט צחקה מאידיאלים אלה, העדיפה לנהוג כאותו יהודי גלותי בין הגויים. מעולם לא שאלו עסקניה את עצמם אם מאורע מסויים טוב או רע למדינה, כי אם: טוב או רע ל"יהודים". כלומר: גרויח מהעיסקה או נפסיד?

במחיר זה יכול היה בן-גוריון לבצע את מדיניות הבטחון והחוק שלו, בהיותו בטוח בלשון-המאזניים הדתית בכנסת. סך-הכל, שילם תשלום קטן, יחסית: הקצבות מתוך כספי משלם המיסים ושחרור בחורי-ישיבה משירות בצה"ל.

בעל חוזר אל אשתו פני כשנתיים התקלקלה אידייליה זו. עסקני מפא"י בשדה השמיעו קול אועקה: "הדתיים מתעצמים בעזרתנו. בתקציבים שאנו מעניקים להם הם קונים אחיזה בין הממונים." לפי אומדן זהיר, חיים למעלה מ-30 אלף איש (מתוך כ-100 אלף בוחרים) ישירות מכספי הו"לים — החל מטיפול בילדים וכלה בקבורת מתים. וככל שגדלים המקורות הכספיים, גדל מספר התלויים, לחיים ולמות, במפלגה.

בחירת חיים לבנון כראש העיר תל-אביב, במקום מועמדת מפא"י גולדה מאיר; והח" לפת הקואליציה הפועלית בקואליציה ימנית בירושלים, אחרי הבחירות הקודמות, הבהירו למפא"י כי הדתיים הגיעו לעוצמה מסוכנת. הגולם שגודל בתחום ההנאות הכל-כליות, עלול לפלוש פלישה הרסנית אל תחום הפוליטיקה הבינמפלגתית.

או באה התקפת המחץ של מפא"י על שותפיה הדתיים. שגלל מהם משרד הדתות, כימעט חוסלה שליטתם על הרבנות הראשית. ההסתדרות הקימה מחלקה דתית בעלת תקציב ניכר. "מוטב שנקנה את הקולות הדתיים ישר מהקהל הדתי", הסביר אז אחד מראשי מפא"י, במקום לפנות תמיד לספרים.

התנגדות עמלית

כמעט כמו בימים שאנשי ההגנה, אצל ולחיי היו מדביקים ברחובות הערים כרוזים נגד האנגלים. אך הפעם אלה הם שני סטודנטים, המדביקים כרוזים נגד דויד בן-גוריון בתל-אביב.

אף לרגע אחד לא התעורר חשד בלב מפא"י כי הפקרת הדתיים עלולה להביא ניתוק מוחלט של היחסים. כמו בעל ורודף-נשים, היודע כי מספיק שישוב הביתה עם מתנה לאשתו כדי שזו תסלח לו, סמכה מפא"י על יכולתה לרכוש בחזרה אהבת הדתיים. כך קרה כאשר נטשו מפלגות הקואליציה את דויד בן-גוריון, בעיקבות פרשת לבון. "לפחות נשארה לי האשה הטובה והסלחנית", יכול היה ביג'י לומר לעצמו, "איתה לא יהיו לי בעיות." ואומנם, היתה האשה מוכנה לפתוח את זרועותיה לרוחחה. לשוא צעקו הילדים — בדמות צעירי המפלגה ונציגי הקיבוץ הדתי — כי אב כזה אסור להחזיר הביתה. האם, בדמות משה שפירא, היתה מוכנה להבין ולהשלים — בתנאי שמתנת הפיוס תהיה ראויה לשמה.

★ ★ ★

זהתמסר — בני תנאי

כך נראה המצב כאשר קם שפירא לסכם את הדיון בהנהלת המפלגה. ואו באה ההפתעה הגדולה. האיש שסימל את הרצון להצטרף לקואליציה בכל תנאי כימעט, דיבר עתה בהסתייגות בולטת מרעיון זה. "בן-גוריון לא הבטיח שום דבר", גילה. הסתבר כי הפעם ידע ביג'י שעניי העם עוקבות אחר כל תנועה של ידיו, וכי לא בקלות יוכל לחלק במתנה לדתיים את נכסי-צאן-הברזל של האומה. אומנם היה מוכן לשלם מחיר יקר עבור חסדי הדתיים — אך לא מיד ולא בהרסייה. יתנו תחילה לרווחות לשקוט, יתנו לפרשת לבון להישכח — ואז ישלם אתנן כיד המלך.

להוכחת כוונותיו הטובות, יכול היה להצביע על אישור הממשלה להצעה שהעלה לוי אשכול, להקים חברה דתית למיפעלי פיתוח — בעזרת מאות אלפי לירות מן התקציב הממשלתי. תוכנית זו היתה מונחת מזה שנתיים במגירת אשכול, כאבן שאין לה הופכין. מיפרעה שנייה הגיש להם גיורא יוספסל, קבועו כי כל מערכת המשפט של משפט אייכמן, כולל השירותים לעתונאי חוץ, תושבת בשבתות. עסקני הדילים לא רצו להסתפק בהבטחות — וגם לא בתשלום סמוי. גישת ביג'י העליבה אותם — כי היא דמתה יותר מדי ליחס אל גברת מפוקפקת, שאין רוצים להיראות איתה בפומבי. אם הישיגים, קבעו העסקנים, אוי הישיגים גלויים, ללא דיחוי. לא רק חוש הכבוד-העצמי של העסקנים נגוע. הם ידעו שהצטרפותם לקואליציה תגרוור אחריה התנגדות המונית כה רחבה, שהם יהיו זקוקים לכל התמיכה האפשרית בתוך המחנה הדתי עצמו. כדי להשתיק את מצפון הדתיים החוששים מפני השתלטותו הדיקטטורית של בן-גוריון, יהיה עליהם לנופף בהישגים ממשיים למען הדת.

לואת לא יכלה מפא"י להסכים. פרשת לבון הנחיתה עליה מכה כה איומה, שהיא חששה להוסיף לה עוד הוקעה ציבורית כמוכרת זכויות האזרח לריאקציה הדתית. בן-גוריון ביקש מן הגברת הדתית שתתמסר לו — ללא תנאי. על זאת קשה היה למשה שפירא להמליץ בפני מפלגתו. על כן, כאשר התקבלה הצעת-החלטה של ח"כ זרח ורשהטיג, כי המפלגה תדחה את ההכרעה למספר ימים, "ומטילה על יציגיה. בממשלה להיפגש עם שרי המפלגות האחרות, בנסיון לחידוש המ"י שלה במתכונתה הקיימת", היה ברור כי התשובה לדויד בן-גוריון היא "לאו". שרתי אין ספק שהמפלגות האחרות יתמידו בסירובן. "אני מקווה", אמר חבר הנהלת הו"לים, "כי בן-גוריון יבין את הרמו ויודיע לנשיא שאינו יכול להרכיב ממשלה, ושלא יחכה עד שנאמר לאו מפורש ביום חמישי הקרוב."